

A zsidóság Albertibe és Irsára a Török Hódoltság alól történő felszabadulás után, a 18. században érkezik. Megtelepedésükhöz ekkor vidéki birtokokon a földesúri engedélyre szücséges. Kezdetben elhagyott parasztportákon telepednek meg, később figyelhető meg egyfajta koncentráció Irsán.

Népszámlálási adatok alapján kezdetben Albertin él több izraelita származású lakos, itt található a zsidó temető is. Később ez az arány megváltozik. Ez talán összefüggésben áll azzal is, hogy Alberti 1783-ban mezővárosi rangra emelkedik. Hiszen a vásártartási joggal rendelkező mezővárosok gyakran nem engedik a zsidók megtelepedését a városaikban.

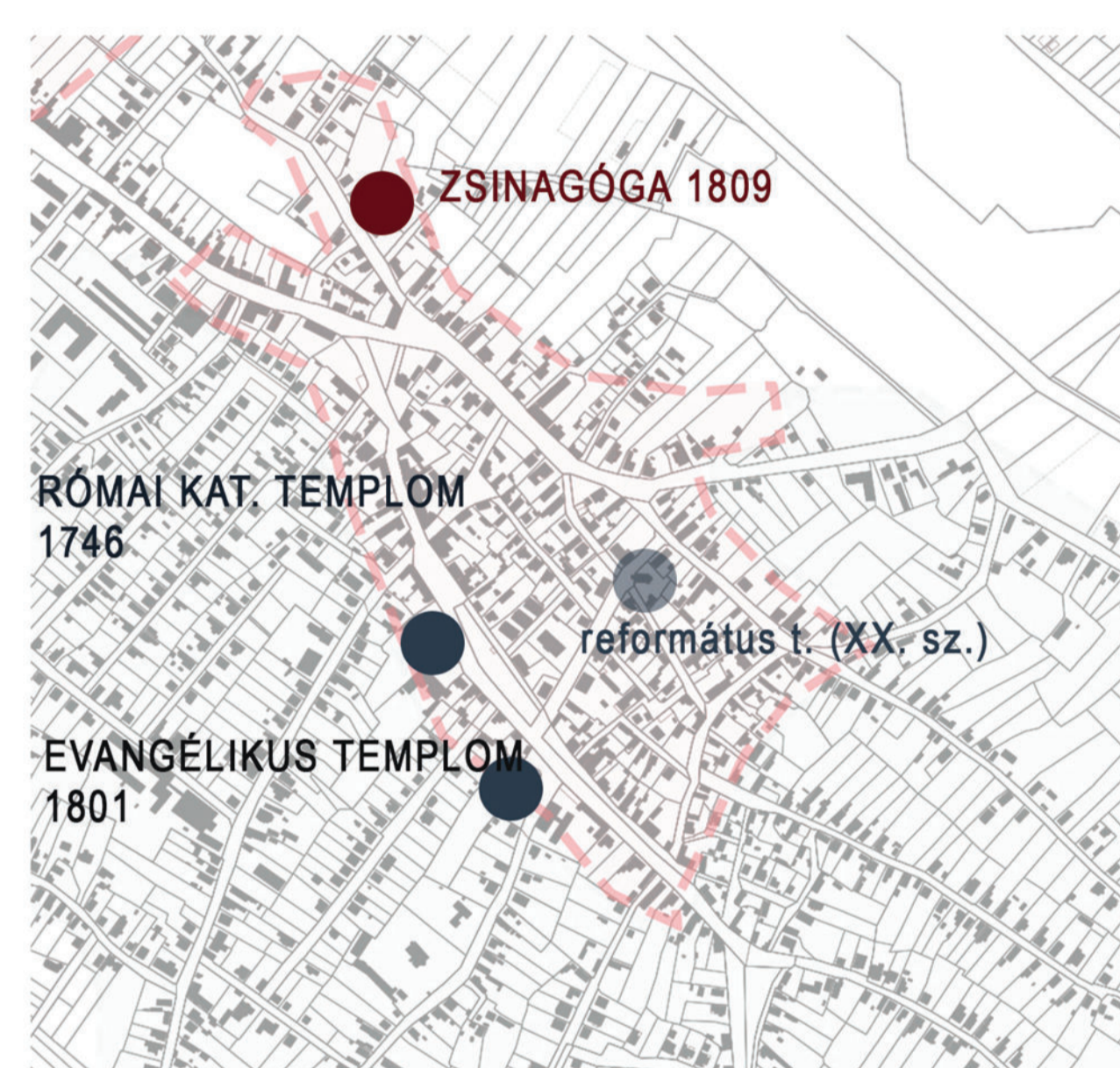
A 19. század elején vidéki birtokokon a zsidóság letelepedéséhez földesúri engedély kellett. A helyi izraelita lakosság az Irsay család birtokán lakik a Magyar Zsidó Lexikon adatai szerint. A Magyar Kastélylexikonban olvasható, hogy az Irsayak első kúriája, amelyet Irsay József építtetett a XIX. század elején Alberti szomszédságában, a mai Kossuth Lajos utca 2. szám alatt található. Ma az épület magánkézben van, és a Kossuth park felől az Árkádok üzletsora takarja. De az 1800-as években tágas kerttel övezett zömök tornyos udvarház volt, kerítésével szemközt feküdt a régi irsai piactér.

A telek az irsai településmező szélén, Alberti közvetlen szomszédságában található. Közel a Gerje patakhoz, ami a rituális fürdés kiszolgálása szempontjából lehetett előnyös. Mind a történelmi időknben, mind ma a település központi területeihez közel található.

A telek korabeli állapotáról az egyetlen információt az 1881-es kataszteri felmérés térképe nyújtja. Az utcáfronton három másik épület áll, melynek rendeltetésére csak következtethetünk egy korábbi felmérés szöveges jegyzeteiből (1930-ban még állt a kántor, a rabbi valamint a Hegedűs háza" (utóbbiban lehetett az iskola) (forrás: 1987-es felmérés szövege).)

Az épület a zsidóüldözések koráig, körülbelül a múlt század közepéig működött zsinagógaként, majd állami tulajdonba került, mezőgazdasági üzemek működtek benne. Az utóbbi 20 évben használaton kívül áll. Jelenleg az önkormányzat tulajdona. Az elmúlt 60 évben megváltoztak az épület telekadottságai és a környező beépítés is.

Ma rendezetlen beépítésű lakóház terület veszi körbe, a zsinagóga telke szűk, szabálytalan. Az épület a lakóházak között alig észrevehetően bujkál meg. A hunyadi utca falusias képet mutat.

LF1 - FALUSIAS LAKÓTERÜLET
BEÉPÍTÉSI MÓD: **OLDALHATÁRON ÁLLÓ**
LEGKISEBB TELEKTERÜLET: **400 m²**
LEGNAGYOBB BEÉPÍTETTSÉG: **30%**
LEGNAGYOBB ÉPÍTMÉNYMAGASSÁG: **5,5 m**
ZÖLDFELÜLET LEGKISEBB MÉRTEKE: **40 %**

Irsa lakossága történetileg sokszínű, mind vallási, mind etnikai szempontból. A képen a zsinagóga látható a többi templomhoz képest.

● Irsay József kúriája

● Piacz tér a 19. század elején, az Irsay birtok előtt

Pesti út - hunyadi utca találkozásánál álló Kossuth park, emlékművel és az Árkád

A Hunyadi utca: rendezetlen beépítés, falusias városkép, a zsinagógától északra gyéren beépített terület a patak közelében

A TERÜLET KATONAI FELMÉRÉSEKEN:

Az első katonai térképen még beépítetlen terület

A második katonai felmérésen már elkezdnek beépülni a környező területek, a zsinagóga a térképen nem azonosítható

A harmadik katonai felmérés már feltételezhetően a település főleg zsidók lakta negyede veszi körbe a zsinagóga épületét